

Rudolf Steiner

O pravém „Já“ člověka

Prožívá-li se duše ve svém astrálním těle a jsou-li jejím okolím myšlenkové bytosti, pak ví, že je mimo fyzické i mimo éterné tělo. Cítí pak ale také, že její myšlení, cítění a chtění patří k omezené oblasti světa, zatímco svou pravlastní bytostí by mohla obsáhnout ještě více, než jí je v této oblasti přiděleno. Duše, jež se stala jasnozřivou, si v duchovním světě může říci: Ve smyslovém světě jsem omezena na to, co mi dovoluje pozorovat fyzické tělo; v elementárním světě jsem omezena éterným tělem; v duchovním světě jsem omezena tím, že se nacházím jakoby na ostrově a své duchovní bytí pociťuji jen k jeho břehům; za těmito břehy se nachází svět, který bych mohla vnímat, kdybych se propracovala závojem, jež mi před duchovním zrakem tkají svými činy myšlenkové bytosti. Duše se za tento závoj může propracovat, rozvíjí-li znovu a znovu schopnost oddanosti, která je pro ni nutná již k životu v elementárním světě. Musí stále více posilovat své síly, které v ní vyrůstají prožíváním ve fyzicko-smyslovém světě, aby byla v nadsmyslových světech ochráněna utlumením, zakalením, ba dokonce zničením vědomí. Ve fyzicko-smyslovém světě potřebuje duše jen sílu, která je jí přidělena přirozeně, bez vlastní duševní práce, aby v sobě mohla prožívat myšlenky. V elementárním světě se myšlenky utlumují do podoby snových prožitků, které v okamžiku vzniku hned zase upadají v zapomnění, to znamená, že si je duše vůbec neuvědomuje, pokud před svým vstupem do tohoto [tj. *elementárního*] světa nepracuje na zesílení svého vnitřního života. Musí k tomu posílit zvláště svou volní sílu, neboť v elementárním světě není už myšlenka pouhou myšlenkou, ale má vnitřní aktivitu, svůj vlastní život. Je třeba, aby byla

zachycena vůlí, nemá-li uniknout z okruhu vědomí. V
duchovním světě

jsou myšlenky zcela svébytnými bytostmi. Mají-li setrvat ve vědomí, musí být duše posílená tak, aby sama ve svém nitru rozvinula sílu, kterou jí ve smyslovém světě rozvíjí fyzické tělo a v elementárním světě sympatie a antipatie éterného těla. V duchovním světě se bez toho všeho musí obejít. Prožitky smyslového a elementárního světa jsou tu v ní přítomné jen jako vzpomínky. A ona sama je mimo tyto dva světy. Kolem ní je duchovní svět. Ten zprvu nečiní na astrální tělo žádný dojem. Duše se musí naučit žít sama pro sebe ze svých vzpomínek. Obsah jejího vědomí je zprvu jen tento: Byla jsem a nyní stojím před ničím. Pocházejí-li však vzpomínky z takových prožitků duše, které nejsou pouhým zobrazením smyslových nebo elementárních dějů, nýbrž představují těmito ději podnícené svobodné myšlenkové prožitky, začíná v duši myšlenkový rozhovor mezi vzpomínkami a domnělým „nic“ okolního duchovního světa. A to, co vzniká jako výsledek tohoto rozhovoru, se stává světem představ ve vědomí astrálního těla. Síla, nutná pro duši v tomto bodě jejího vývoje, je taková, že duši dává schopnost stát na břehu světa, jež dosud znala jako jediný, a snést to, aby předstoupila před ono domnělé nic. Pro duševní život je toto domnělé nic zprvu naprosto *opravdovým nic*. Nicméně duše má jaksi za sebou svět svých vzpomínek. Dokáže se k těmto vzpomínkám jakoby upnout. Dokáže v nich žít. A čím víc v nich žije, tím víc zesiluje síly astrálního těla. Tímto zesílením ovšem začíná rozhovor mezi jejím uplynulým bytím a bytostmi duchovního světa. Učí se pociťovat se v tomto rozhovoru jako astrální bytost. Jedním výrazem, který odpovídá dávným tradicím, můžeme říci: Lidská duše se prožívá jako astrální bytost ve světovém Slovu. Světovým Slovem jsou tu míněny myšlenkové činy myšlenkových bytostí, jež se jako živé rozhovory duchů odehrávají v duchovním světě. Ovšem odehrávají se veskrze tak, že tyto rozhovory duchů jsou pro duchovní svět tímtež, čím jsou činy pro svět smyslový.

Chce-li nyní duše přejít do nadduchovního světa, musí vlastní vůlí odstranit své vzpomínky z fyzického a elementárního světa. Může to učinit jen tehdy, získá-li z onoho rozhovoru duchů jistotu, že svou existenci zcela neztratí, odstraní-li v sobě všechno, co jí dosud dávalo vědomí této existence. Duše se vskutku musí postavit před duchovní propast a nad touto propastí pojmout volní impuls, že zapomene na své chtění, cítění a myšlení. Musí se ve svém vědomí zříci své minulosti. Rozhodnutí, které je zde nutné, bychom mohli nazvat vyvoláním úplného spánku vědomí vlastní vůlí, nikoli poměry fyzického nebo éterného těla. Toto rozhodnutí si ovšem musíme představit tak, že nemá za cíl vytvořit po bezvědomém přerušení opět totéž vědomí, které tu bylo předtím, ale že se tímto rozhodnutím vědomí vlastní vůlí skutečně nejprve ponoří do zapomnění. Je třeba uvážit, že tento děj není možný ani ve fyzickém, ani v elementárním světě, ale jen ve světě duchovním. Ve fyzickém světě je možné zničení, které vystupuje v podobě smrti; v elementárním světě smrt není. Člověk, nakolik náleží k elementárnímu světu, nemůže zemřít; může se jen proměnit v jinou bytost. V duchovním světě není přísně vzato možné ani žádné zásadní proměnění; neboť ať už se lidská bytost promění v cokoli, v duchovním světě se prožítá minulost zjevuje jako vlastní vědomé bytí. Má-li toto vzpomínkové bytí v duchovním světě zmizet, musí ho duše sama svým volním rozhodnutím vnořit do zapomnění. Nadsmyslové vědomí může dospět k tomuto volnímu rozhodnutí, jestliže si vydobylo nutnou duševní sílu. Dospěje-li k tomu, vynoří se mu ze zapomnění, které samo vyvolalo, pravá bytost „Já“. Jako se nadsmyslové vědomí může prožívat v éterném a v astrálním těle, může se prožívat i v „pravém Já“.

Toto „pravé Já“ není vytvářeno duchovním nazíráním; pro každou lidskou duši je přítomné v její hlubině. Nadsmyslové vědomí pouze vědomě prožívá to, co je pro každou lidskou duši nevědomou, leč k její bytosti náležející

skutečností.

Po fyzické smrti se člověk zvolna vžívá do duchovního okolí. V tomto okolí se nejprve vynořuje jeho bytost se vzpomínkami ze smyslového světa. Třebaže zde nemá oporu fyzicko-smyslového těla, může v těchto vzpomínkách přesto vědomě žít, protože se do nich vtělují jim odpovídající myšlenkové bytosti; vzpomínky tak už nemají pouhou stínovou existenci, jež je jim vlastní ve fyzicko-smyslovém světě. A v určité chvíli mezi smrtí a novým narozením působí myšlenkové bytosti okolního duchovního světa natolik silně, že je pak bez volního impulsu vyvoláno popsané zapomnění. A s tímto zapomněním se vynořuje život v „pravém Já“. To, co je pro prožívání mezi smrtí a novým narozením přirozeným jevem, uskutečňuje jasnozřivé vědomí zesílením duševního života jako svobodný duchovní čin. Ve fyzicko-smyslovém prožívání však nikdy nemůže vystoupit vzpomínka na předcházející pozemské životy, jestliže v těchto pozemských životech nebyly představy směřovány k duchovnímu světu. Člověk musí vždy o něčem předtím vědět, má-li se na to později vynořit zřetelně rozpoznatelná vzpomínka. Tak si také člověk musí v pozemském životě osvojit vědění o sobě jako duchovní bytosti, chce-li právem očekávat, že si v budoucím pozemském životě bude moci vzpomenout na ten předešlý. K získání tohoto vědění však není nutná jasnozřivost. V duši toho, kdo získá jasnozřením bezprostřední poznání duchovního světa, se může v pozemských životech, které následují po tom, v němž toto poznání získal, vynořit vzpomínka na předešlý život tak, jako se ve smyslovém bytí dostavuje vzpomínka na něco, co sám prožil. U toho, kdo s *porozuměním* vnikne i bez duchovního nazírání do duchovní vědy, se tato vzpomínka dostavuje tak, že ji lze ve smyslovém bytí přirovnat ke vzpomínce, již si uchováváme na událost, u níž jsme slyšeli pouze yprávět.